

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İçtihadın Temel Noktaları

ALTI AY KURALI

Madde 35 § 1 – Kabul Edilebilirlik Koşulları

Uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkemeye başvurulabilir.

Kuralın Amacı

1. Altı ay kuralının varlık nedeni, hukuksal güvenliği sağlamak, Sözleşme'yi ilgilendiren sorunlara ilişkin davaların makul bir sürede incelenmesini güvence altına almak ve yetkililerin ve bireylerin uzun bir süre belirsizlik içinde kalmalarını önlemektir (özellikle bkz. *P.M./Birleşik Krallık davası* (dec.), no. 6638/03, 24 Ağustos 2004).

2. Bu kural aynı zamanda muhtemel başvuru sahibine, başvuruda bulunup bulunmamayı değerlendirmek ve başvuru yapması durumunda öne süreceği şikâyetleri ve somut delillerle gerekçelerini belirlemek için yeterli bir zaman dilimi sunmakta olup (*O'Loughlin ve Diğerleri/Birleşik Krallık* (dec.), no. 23274/04, 25 Ağustos 2005), zaman içinde ileri sürülen iddiaların adil bir şekilde incelenmesinde sorunlar çıkacağı için, ilgili davada olay ve verilerin ortaya konmasını kolaylaştırır (*Nee/Ireland* (dec.), no. 52787/99, 30 Ocak 2003).

3. Bu kural, Sözleşme organlarınca gerçekleştirilen denetimin zaman açısından sınırlarını çizmekte ve gerek bireylere gerekse devlet yetkililerine söz konusu denetimin hangi süreden sonra artık mümkün olamayacağını belirtmektedir (*Tahsin İpek/Türkiye* (dec.), no. 39706/98, 7 Kasım 2000).

4. Mahkemenin, altı ay kuralını uygulamamak gibi bir seçeneği yoktur (örneğin, ilgili hükümetin bu kurala dayanarak herhangi bir ön itirazda bulunmaması halinde olduğu gibi, (*Belaousof ve Diğerleri/Yunanistan*, no. 66296/01, 27 Mayıs 2004, § 38).

Altı Aylık Sürenin İşlemeye Başladığı Tarih

Nihai Karar

5. Altı aylık süre, iç hukuk yollarının tüketilme sürecinde alınan nihaî karardan itibaren işlemeye başlar (*Paul ve Audrey Edwards/Birleşik Krallık* (dec.), no. 46477/99, 7 Haziran 2001).

6. Bu çerçevede, sadece normal ve etkili iç hukuk yolları dikkate alınır; çünkü başvuru sahibi söz konusu şikâyetine ilişkin etkin bir çözüm sunacak yetkisi veya ehliyeti olmayan, süreci uzatacak nitelikte veya yararsız kurum ya da organlara başvurarak Sözleşme'nin öngördüğü kesin süreyi uzatamaz (*Fernie/Birleşik Krallık* (dec.), no. 14881/04, 5 Ocak 2006).

7. Kural olarak, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. paragrafı, olağanüstü başvuru yollarının tüketilmesini gerektirmeyip, bu tür yollara başvurulması nedeniyle de altı aylık sürenin uzatılmasına izin vermez. Ancak, bu tür bir olağanüstü iç hukuk yolundan başka mevcut bir

yargısal yol yoksa ‘altı aylık’ süre bu başvuruyla ilgili kararın verildiği tarihten itibaren hesaplanabilir (*Ahtinen/Finlandiya davası* (dec.), no. 48907/99, 31 Mayıs 2005).

8. Bir hukuk mahkemesinin verdiği kararın icrası için geçen süre, yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetler açısından hesaplanacak sürenin dışında tutulur (*Malama/Yunanistan*, no. 43622/98, 1 Mart 2001, § 34, AİHM 2001-II).

Kararın Tebliği

9. **Başvuru Sahibine Tebliğ:** başvuru sahibi, nihai kararın yazılı bir örneğinin kendisine *ex officio* tebliğ edilmesi hakkına sahipse, altı aylık sürenin söz konusu yazılı tebliğ tarihinden başlatılması, Sözleşme’nin 35. maddesinin 1. paragrafının konu ve amacına daha uygundur (*Worm/Avusturya*, 29 Ağustos 1997, *Yargı Kararları ve Hükümler Hakkında Rapor* 1997-V, s. 1547, § 33).

10. **Avukata Tebliğ:** altı aylık süre, başvuru sahibi daha sonra haberdar olsa bile, başvuru sahibinin avukatının iç hukuk yollarının tüketilmesini sağlayan karardan haberdar olduğu tarihten itibaren işlemeye başlar (*Hatip Çelik/Türkiye* (dec.), no. 52991/99, 23 Eylül 2004, AİHM 2004- X).

Kararın Tebliğ Edilmemesi Hali

11. Eğer iç hukukta tebligat öngörülmemişse, [altı aylık sürenin başlangıcı açısından], tarafların ilgili kararın içeriğini gerçekten öğrenebilecekleri tarih olan, yüksek mahkeme kararının ilk derece mahkemesi kalemine döndüğü tarih dikkate alınır (*Papachelas/Yunanistan* [BD], no. 31423/96, § 30, AİHM 1999-II).

12. Yargılama süresine ilişkin başvurularda dikkate alınacak sürenin son bulunduğu tarih, nihai kararın mahkeme kalemine konulduğu tarihtir (*Lorenzi, Bernardini ve Gritti/İtalya*, 27 Şubat 1992, Seri A no. 231-G, s. 74, § 13).

13. Başvurucu ya da avukatı, mahkeme kalemine bırakılan kararın bir örneğini elde etme konusunda üzerlerine düşen dikkat ve özeni göstermek zorundadırlar (*Mutluk Ölmez ve Yıldız Ölmez/Türkiye* (dec.), no. 39464/98, 1 Şubat 2005).

14. Süresi geçirilerek yapılan bir başvurunun kabul edilebilmesi için, Mahkeme, altı aylık sürenin akışını kesintiye uğratabilecek veya askıya alınmasına yol açacak ve gecikmeyi haklı gösterecek nitelikteki özel koşulların varlığı konusunda ikna edilmelidir (*ibidem*).

15. Başvuru sahibinin nihai karardan hangi tarihte haberdar olduğunu ortaya koymak, başvurunun altı aylık süre içinde yapıldığını iddia eden Hükümete aittir (*Ali Şahmo/Türkiye* (dec.), no. 37415/97, 1 Nisan 2003).

16. Mahkeme, aleyhine başvuruda bulunulan devletin belirttiği tarihten sonraki bir tarihi, altı aylık süre açısından başlangıç tarihi olarak belirleme yetkisine sahiptir (*Tahsin İpek/Türkiye* (dec.), no. 39706/98, 7 Kasım 2000).

İç Hukuk Yolunun Mevcut Olmaması Hali

17. Eğer herhangi bir iç hukuk yolu mevcut değilse, altı aylık süre, kural olarak şikâyet konusu eylemin vuku bulunduğu veya başvuru sahibinin bu eylemden doğrudan etkilendiği, haberdar olduğu, ya da haberdar olabileceği tarihten itibaren işlemeye başlar (*Gongadze/Ukrayna*, no. 45678/98, 8 Kasım 2005, § 155).

18. Bununla birlikte, başvuru sahibinin, mevcut olduğu görünen ve kullandığı bir başvuru yolunun bilahare ortaya çıkan şartlar nedeniyle etkisiz kılındığının farkına varması gibi

istisnaî durumlarda, özel mülhazalar göz önünde bulundurulabilir. Böyle bir durumda, altı aylık sürenin başlangıç noktası olarak, başvuru sahibinin söz konusu durumun ilk kez farkına vardığı veya farkına varması gerektiği tarihin dikkate alınması uygun olacaktır (*Bayram ve Yıldırım/Türkiye* (dec.), no. 38587/97, 29 Ocak 2002, AİHM 2002-III).

Devam Ede Gelen Durum

19. Gerçekleştiği iddia edilen ihlal, herhangi bir iç hukuk yolu mevcut olmayan devam eden bir durumdan kaynaklanıyorsa, altı aylık süre, bu devam eden durumun sona ermesinden itibaren işlemeye başlar (*Ülke/Türkiye* (dec.), no. 39437/98, 1 Haziran 2004).

Başvurunun Yapıldığı Tarih

İlk Mektup

20. Bir başvurunun yapıldığı tarih, başvuruda bulunma niyetini gösteren ve başvurunun mahiyetiyle ilgili bir takım bilgiler içeren ilk mektubun tarihidir (*Chalkley/Birleşik Krallık* (dec.), no. 63831/00, 26 Eylül 2002).

Başvurunun Niteliği

21. Bir şikâyet, kendisinden yakınılan olaylarla birlikte anlaşılıp, sırf ileri sürülen hukukî gerekçe ve araçlardan oluşmaz (*Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 19 Şubat 1998, *Yargı Kararları ve Hükümler Hakkında Raporlar* 1998-I, s. 223, § 44).

Yazılma Tarihi ile Postaya Verilme Tarihi Arasındaki Fark

22. Mektubun yazıldığı tarihle postaya verildiği tarih arasında (en azından birkaç günlük) bir zaman aralığı olması ve bununla ilgili bir açıklamanın olmaması halinde, mektubun postaya verildiği tarih başvurunun yapıldığı tarih olarak kabul edilecektir (*Arslan/Türkiye* (dec.), no. 36747/02, 21 Kasım 2002, AİHM 2002-X).

İlk Yazışma ile Başvurunun Yapılması Arasındaki Süre

23. Başvuru sahibinin, yapma niyetinde olduğu başvuruya ilişkin ilk mektubu ile yapacağını belirttiği başvuruya ilişkin ek bilgiler sunduğu veya başvuru formunu mahkemeye [geri] gönderdiği tarih arasında önemli bir zaman aralığı bulunması halinde, Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin emrettiği altı aylık sürenin hesaplanması açısından, başvurunun başlangıç tarihinin hangi tarih olması gerektiğine karar vermek üzere, davanın kendine özgü koşullarını inceleyebilir (*P.M./Birleşik Krallık* (dec.), no. 6638/03, 24 Ağustos 2004).

24. Mahkemeye gönderilen herhangi bir ilk yazışma ile Sözleşme tarafından oluşturulan prosedürün başlatılması ve herhangi bir açıklama getirmeksizin ve belirsiz bir süre boyunca herhangi bir girişimde bulunmaksızın hareketsiz kalınması, altı ay kuralının amaç ve ruhuna uygun değildir. Bu nedenle, başvurular, başvuru sürecini mahkeme ile ilk teması kurduktan sonra makul bir süratle sürdürmelidir (*ibidem*).

Bilahare İleri Sürülen Şikâyetler

25. İlk başvuruya dâhil edilmeyen şikâyetler açısından bakıldığında, bir şikâyetin Sözleşme organlarından birine ilk kez sunulmasına kadar altı aylık süre kesintiye uğramaz (*Allan/Birleşik Krallık* (dec.), no. 48539/99, 28 Ağustos 2001).

26. Altı aylık sürenin dışında ileri sürülen şikâyetler, ancak söz konusu zaman diliminin içinde ileri sürülen şikâyetlerin özel veçhelerini oluşturmaları durumunda incelenebilir (*Paroisse gréco-catholiques Sâmbăta Bihor/Romanya* (dec.), no. 48107/99, 25 Mayıs 2004).

27. Sözleşme'nin 6. maddesiyle ilgili olarak, bir başvurucun başvuru formunda [tüm] şikâyetlerini somut olarak açıklamadan ve bu madde bağlamında ileri süreceği ihlalin niteliği ve olaylara ilişkin verilere herhangi bir şekilde yer vermeden sırf 6. maddeyi belirtmesi, daha sonraki aşamalarda ileri süreceği ve bu maddeyi ilgilendiren diğer tüm şikâyetler açısından tek başına yeterli değildir (*Allan/Birleşik Krallık* (dec.), no. 48539/99, 28 Ağustos 2001).

28. İç hukukta yürütülen davaya ilişkin evrakların sunulması, söz konusu davaya ilişkin diğer tüm müteakip şikâyetlerin yapılmış sayılması için yeterli değildir. Bir şikâyetin sunulması ve böylelikle altı aylık sürenin kesintiye uğratılması için, Sözleşme hükümlerine göre gerçekleştiği iddia edilen ihlalin en azından mahiyetine ilişkin özet bilgilerin sunulmuş olması gerekir (*Božinovski/Eski Yugoslavya Makedon Cumhuriyeti* (dec.), no. 68368/01, 1 Şubat 2005).